

УДК [070:021.8](100)

ТЕМАТИЧНИЙ ЗМІСТ БІБЛІОТЕКОЗНАВЧОЇ ПЕРІОДИКИ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН

Шевцова Ю.О.

Харківська державна академія культури

У статті висвітлено результати контент-аналізу бібліотекознавчих зарубіжних журналів, що індексуються в наукометричних БД Scopus та Web of Science. Визначено тематику статей, що були опубліковані у 28 зарубіжних журналах у 2015 році. Підсумовано, що у бібліотекознавчих журналах висвітлюються різні тематичні напрями, найбільш популярним серед яких є використання інформації та соціологія інформації. **Ключові слова:** бібліотекознавча періодика, контент-аналіз, тематика бібліотекознавчих зарубіжних журналів, професійна комунікація, наукометричні БД.

Постановка проблеми. Україна знаходиться на етапі входу до європейського наукового та освітнього простору. Відповідно до цього змінюються підходи до освіти, до підготовки кадрів та до наукових досліджень. Ці зміни викликають необхідність вивчення зарубіжних бібліотекознавчих журналів, а саме вивчення їх тематики, тому що у журналах відображаються ті процеси, які відбуваються у бібліотечній галузі за кордоном.

Саме тематичний аналіз змісту зарубіжних бібліотекознавчих журналів дозволяє враховувати бібліотечні тенденції у провідних країнах світу, сприяє оцінюванню діяльності українських бібліотек порівняно з зарубіжними та надає можливість підвищувати рівень професійних знань і комунікацій.

Важливим також стає відображення результатів дослідження у періодиці, що індексується у провідних наукометричних БД, тому виникає необхідність вивчення бібліотекознавчих журналів, що індексуються такими БД.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Актуальність дослідження підтверджує велика кількість публікацій за кордоном, у яких проводиться контент-аналіз бібліотекознавчих журналів та вивчається їх тематика. Деякі з вчених,

які досліджували бібліотекознавчі журнали, розкривали конкретні області у бібліотекознавстві та інформаційних технологіях, наприклад, такі як: публічні бібліотеки [14] та спеціальні бібліотеки [10, 13]. Інші дослідники зосереджували свою увагу на географічних областях, включаючи: Африку [1, 16], Іспанію [5], Бразилію [11], Східну Європу та розвиваючі країни [22], Китай [6, 8], Туреччину [24], Канаду [7], Індію [2] та Австралію [20]; аналізували зміст окремих бібліотекознавчих журналів [21]. Проводився також загальний контент-аналіз наукових статей, опублікованих у бібліотекознавчих журналах, де аналіз не був обмежений конкретною географічною або тематичною зоною. Наприклад, Peritz [18] досліджував тематику статей 39 ядерних бібліотекознавчих журналів за вісім років та методи, за допомогою яких проводять вчені дослідження. Kumpulainen [15] зробив аналіз 30 бібліотекознавчих журналів, Feehan та інші вчені [12] проаналізували вибірку наукових статей з 91 бібліотекознавчого журналу та категоризували їх за науковими методами, які використовувалися для проведення дослідження, тематикою статті, типом бібліотеки та аналітичними методами. Nour [17] також аналізував наукові статті та класифікував їх за тематикою та мето-

дами, але у 41 бібліотекознавчому журналі. Вчені Williams та Winston [23] дослідили 5 бібліотекознавчих журналів та визначили наукову методологію, використану у статтях, й вивчили особистості авторів статей. Схожі дослідження провели й інші автори [3, 4].

У публікаціях зарубіжних авторів різняться методи та критерії відбору журналів для дослідження. Деякі автори [18, 12, 17] визначають список ядерних журналів, вивчаючи періодику, що індексується у БД Library Literature, LISA та Social Sciences Citation Index (Web of Science), та відбираючи журнали, які індексуються у двох з цих трьох БД. Одні автори виключають зі своїх списків журнали, які публікуються за межами Північної Америки та Європи. Інші використовують списки журналів з інших досліджень, або вибирають [23] провідні видання, користуючись Journal Citation Reports.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми. Аналіз досліджень, довів, що бібліотекознавчі журнали провідних країн Європи, що одночасно індексуються у наукометричних БД Scopus та Web of Science, та їх тематика у 2015 році не вивчалися, тому це дослідження є нагальним.

Мета і завдання статті. Метою статті є висвітлення результатів контент-аналізу бібліотекознавчих журналів європейських країн (Великобританії, Нідерландів, Німеччини, Франції). Завданнями є: 1) визначити коло журналів бібліотекознавчого спрямування, що одночасно індексуються у наукометричних БД Scopus та Web of Science; 2) провести їх контент-аналіз, зосередившись на визначенні тематики статей.

Виклад основного матеріалу. Для проведення дослідження контенту зарубіжних бібліотекознавчих журналів та визначення тематичних напрямів публікацій європейських вчених, поперше, треба було визначитися з колом періодичних видань. Для цього було обрано наступні критерії відбору журналів:

1. індексування журналу одночасно у двох міжнародних наукометричних БД Scopus та Web of Science у 2015 році;

2. журнал у вищезазначених БД повинен відноситися до категорії журналів бібліотечно-інформаційного спрямування (Library and Information Science);

3. видавець журналу повинен бути з однієї з країн Європи (Великобританія, Нідерланди, Німеччина або Франція).

Зазначеним критеріям відповідало 28 бібліотекознавчих журналів, що одночасно індексувалися у БД Scopus та Web of Science у 2015 році, тому детальне вивчення було зосереджено саме на них. Серед обраних журналів 22 видаються у Великобританії, 2 – у Нідерландах та 4 – у Німеччині.

Для проведення контент-аналізу відібраних бібліотекознавчих журналів була використана БД Web of Science, за допомогою якої визначалися з кількістю статей, що були опубліковані у 28 бібліотекознавчих журналах у 2015 році. Загалом було виокремлено 1332 статті, з яких методом систематичної вибірки було відібрано 266 (20%) статей для проведення тематичного аналізу. Листи, короткі замітки, звіти та відгуки не були включені у дослідження. Поле типу документа було обмежено статтею.

Важливе значення для проведення аналізу тематики статей має схема, за якою проводиться класифікація статей. Вона повинна бути сучасна та детальна. Для того, щоб підібрати або розробити схему для класифікації статей у 28 бібліотекознавчих журналах за 2015 рік, було проаналізовано велику кількість існуючих схем. Різні вчені використовували різноманітні системи та схеми для проведення свого дослідження, починаючи від досить простих з невеликою кількістю категорій до досить складних [5, 19, 9].

За результатами вивчення для тематичної класифікації 266 статей у зарубіжних бібліотекознавчих журналах було обрано схему JITA Classification Schema of Library and Information Science, яка використовується у E-LIS (E-prints in Library and Information Science) репозитарії та була застосована для визначення наукових тенденцій бібліотечної галузі на основі публікацій Іспанії. Відповідно до визначеної схеми усі

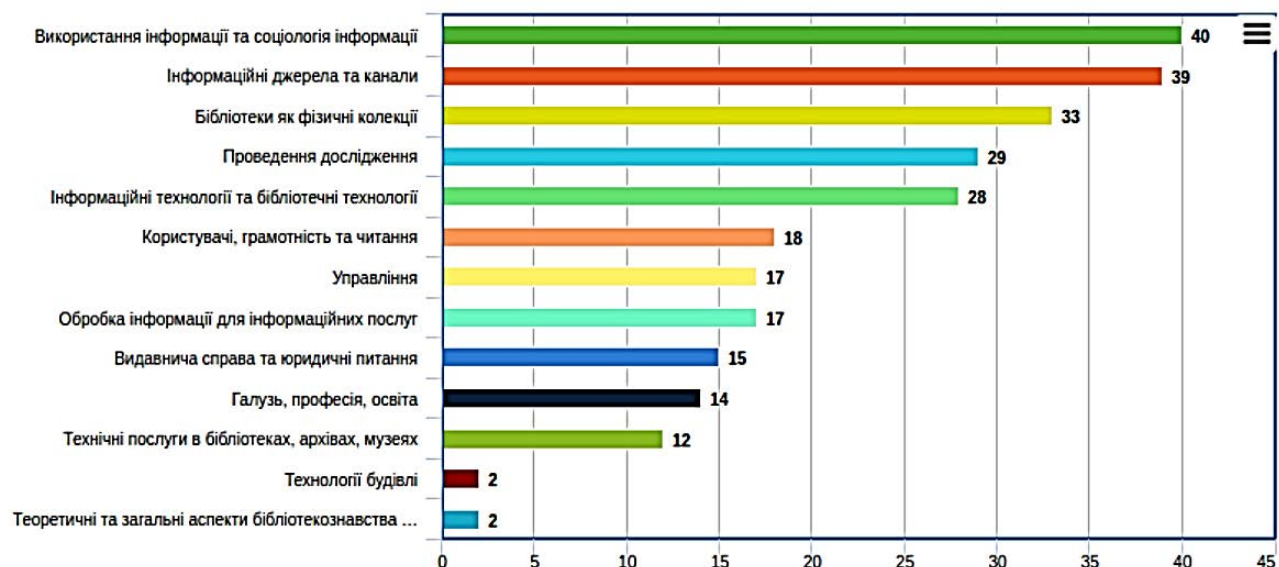

Рис. 1. Розподіл за темами проаналізованих статей, опублікованих у 2015 році у зарубіжних бібліотекознавчих журналах

статті були розподілені за 13 тематичними групами, які в свою чергу поділені на підгрупи: «Теоретичні та загальні аспекти бібліотекознавства та інформаційних технологій», «Використання інформації та соціологія інформації», «Архітектура і бібліотечний дизайн», «Інформаційні технології та бібліотечні технології», «Сучасні послуги в бібліотеках, архівах, музеях», «Інформаційні джерела та канали», «Бібліотечна галузь, професія та освіта», «Інформаційно-аналітичне обслуговування», «Управління», «Видавнича справа та юридичні питання», «Користувачі, грамотність та читання», «Бібліотеки як фізичні колекції», «Наукові дослідження».

На рисунку 1 представлений розподіл статей за тематичними групами та кількість статей, яка була віднесена до кожної тематичної групи.

Найбільшими тематичним групами виявилися групи «Використання інформації, соціологія інформації» (40 статей) й «Інформаційні джерела та канали» (39 статей). Кожна з зазначених груп становить 15% статей від загальної кількості.

У групі «Використання інформації, соціологія інформації» найбільша кількість статей була віднесена до наступних підтем: «Бібліометричні методи» (32.5%), «Розповсюдження інформації» (22.5%), «Інформаційні потреби та аналіз вимог до інформації» (10%) та «Комунікація» (10%). Також були представлені статті у підтемах «Інформаційне суспільство», «Використання та вплив інформації», «Користувачі інтерфейси, зручність використання».

У групі «Інформаційні джерела та канали» найбільш популярною темою (24 статті) стала підтема «Web 2.0, 3.0 та соціальні мережі» (62%). Статті на теми «Електронні книги» та «Аудіовізуальний, мультимедійний канал» відображають 10% кожна від загальної кількості статей у цій тематичній групі. Також були представлені статті у підтемах «Е-ресурси», «Веб-сторінка», «Репозитарії» та «Електронні носії інформації».

Наступна за розміром виявилася група «Бібліотеки як фізичні колекції» (33 статті загалом), у якій представлено 12% статей від загальної кількості проаналізованих статей. Найбільш популярною у цій групі є підтема «Цифрові бібліотеки» (36% статей). Також значна кількість статей була присвячена таким темам як: «Публічні бібліотеки» та «Архіви, веб архіви».

До двох наступних груп віднесено 11% статей з загальної кількості проаналізованих статей. Це – «Наукові дослідження» (29 статей) й «Інформаційні технології та бібліотечні технології» (28 статей). Ці групи займають третє місце за кількістю публікацій. Найбільш популярними підтемами у групі «Інформаційні технології та бібліотечні технології» виявлено наступні: «Мобільні пристрої, мобільні технології та додатки» (39%), «Програмне забезпечення» (21%), «Пошукові системи» (7%) та «Інтернет, включаючи WWW» (7%).

Статті на теми «Методи дослідження» (41%), «Науково-дослідницька співпраця» (28%) та «Оцінка результатів досліджень» (24%) ви-

явилися найбільш популярними у групі «Наукові дослідження».

Наступні групи є приблизно рівними за кількістю віднесених до них статей. Це такі групи, як: «Користувачі, грамотність та читання» (18 статей / 7%), «Управління» (17 статей / 6%), «Обробка інформації для інформаційних послуг» (17 статей / 6%), «Бібліотечна галузь, професія, освіта» (15 статей / 5%), «Сучасні послуги в бібліотеках, архівах, музеях» (12 статей / 5%).

Велика кількість статей (14 статей) відноситься до теми «Управління знаннями» (80%) у групі «Управління». У групі «Обробка інформації для інформаційних послуг» публікації розподілилися за темами наступним чином: «Каталогізація, бібліографічний контроль», «Представлення знань», «Структури даних та метаданих» по 24% статей за кожною темою.

У групі «Користувачі, грамотність та читання» виявлено 8 статей, які розкривають результати досліджень користувачів. Важливе значення зарубіжні фахівці приділяють темі «Інтелектуальна власність: авторські права, право власності, загальнодоступна ліцензія, відкритий доступ» (12 статей / 80%) у групі «Видавнича справа та юридичні питання», а також темі «Персонал» (6 статей / 43%) у групі «Бібліотечна галузь, професія, освіта».

Тематичними групами з найменшими відсотками (1%) та найменшою кількістю статей відповідно (2 статті на кожену групу) виявилися групи «Архітектура і бібліотечний дизайн» і «Теоретичні та загальні аспекти бібліотекознавства та інформаційних технологій».

Також важливо зауважити, що всі 266 статей опубліковано англійською мовою. Це пояснюється тим, що домінуючою мовою глобальної інформаційної інфраструктури в бібліотекознавстві є англійська мова. Крім того, як зазначають вчені Davarpanah та Aslekia [9], коли багато літератури доступно англійською мовою, немає необхідності шукати літературу будь-якою іншою мовою.

Висновки і перспективи. Проведений контент-аналіз зарубіжних бібліотекознавчих видань надав змогу отримати уявлення стосовно їх тематичного змісту у 2015 році та виявити, що у журналах висвітлюються різні тематичні напрями. Найбільш популярними є ті, що спрямовані на використання інформації, її розповсюдження та бібліометричні методи. Інформаційні джерела та канали також знаходяться у центрі уваги. Цифрові бібліотеки – ще одна досить популярна тема. Багато уваги приділяється вивченню методів дослідження, а також оцінці результатів дослідження. Інформаційні технології та бібліотечні технології, які пов'язані з темами «Інформаційні джерела та канали» та «Користувачі, грамотність та читання» є одними з важливих тем у бібліотекознавчих журналах провідних країн Європи.

Важко передбачити, як будуть розвиватися бібліотекознавчі дослідження, але можна припустити, що майбутнє бібліотекознавства багато в чому буде залежати від інформаційних та комунікаційних технологій.

Список літератури:

1. Alemna A.A. The periodical literature of library and information in Africa: 1996-2000 / A.A. Alemna // *Information Development*. – 2001. – 17(4). – P. 257-260.
2. Ali S.N. Indian library practice as reflected in library periodicals / S.N. Ali // *Collection Management*. – 1986. – 8(2). – P. 79-101.
3. Atkins S.E. Subject trends in library and information science research, 1975-1984 / S.E. Atkins // *Library Trends*. – 1988. – 36. – P. 633-658.
4. Buttlar L.J. Analyzing the library periodical literature: content and authorship / L.J. Buttlar // *College and Research Libraries*. – 1991. – 52. – P. 38-53.
5. Cano V. Bibliometric overview of library and information science research in Spain / V. Cano // *Journal of the American Society for Information Science*. – 1999. – 50(8). – P. 675-680.
6. Cheng H. A bibliometric study of library and information research in China / H. Cheng // *Asian Libraries*. – 1996. – 5(2). – P. 30-45.
7. Chu C. A survey of the growth of Canadian research in information sciences / C. Chu, W. Dietmar // *Canadian Journal of Information Science*. – 1991. – 16. – P. 12-18.
8. Cooper D.W. Library literature in mainland China: a content analysis / D.W. Cooper // *Research Libraries*. – 1987. – 48(3). – P. 194-202.
9. Davarpanah M.R. A scientometric analysis of international LIS journals: Productivity and characteristics / M.R. Davarpanah, S. Asleki // *Scientometrics*. – 2008. – 77(1). – P. 21-39.
10. Dimitroff A. Educational services in health sciences libraries: a content analysis of the literature, 1987-1994 / A. Dimitroff // *Bulletin of the Medical Library Association*. – 1995. – 83. – P. 420-424.
11. Dumont M.M.V. Analise preliminar da literatura bibliotecologica brasileira. A preliminary analysis of Brazilian library science literature / M.M.V. Dumont, M.C. Pitella, S. Sakai, M.P. Aun, and I. Guirreiro // *Revista da Escola Biblioteconomia da UFMG*. – 1979. – 8(2). – P. 185-206.
12. Feehan P.E. Library and information science research: an analysis of the 1984 journal literature / P.E. Feehan, W.L. Gragg, W.M. Havener, and D.D. Kestner // *Library and Information Science Research*. – 1987. – 9. – P. 173-185.
13. Haiqi Z. Analysing the research articles published in three periodicals of medical librarianship / Z. Haiqi // *International Information and Library Review*. – 1995. – 27(3). – P. 237-248.
14. Hersberger J. The current state of public library research in select peer reviewed journals: 1996-2000 / J. Hersberger, C. Demas // *North Carolina Libraries*. – 2001. – 59(1). – P. 10-14.
15. Kumpulainen S. Library and information science research in 1975: content analysis of the journal articles / S. Kumpulainen // *Libri*. – 1991. – 41(1). – P. 59-76.
16. Mabawonku I. Trends in library and information science research in Africa, 1991-2000 / I. Mabawonku // *African Journal of Library, Archives and Information Science*. – 2001. – 11(2). – P. 79-88.
17. Nour M.M. A quantitative analysis of the research articles published in core library journals of 1980 / M.M. Nour // *Library and Information Science Research*. – 1985. – 7. – P. 261-273.
18. Peritz B.C. The methods of library science research: some results from a bibliometric survey / B.C. Peritz // *Library Research*. – 1980. – 2(3). – P. 251-268.
19. Prebor G. 2010. Analysis of the interdisciplinary nature of library and information science / G. Prebor // *Journal of Librarianship and Information Science*. – 2010. – 42(4). – P. 256-267.
20. Rochester M.K. Library and information science research in Australia 1985-1994: a content analysis of research articles in *The Australian Library Journal* and *Australian Academic and Research Libraries* / M.K. Rochester // *Australian Academic and Research Libraries*. – 1995. – 26(3). – P. 163-170.
21. Stephenson M.S. The Canadian Library Journal 1981-91: an analysis / M.S. Stephenson // *Canadian Journal of Information and Library Science*. – 1993. – 18(2). – P. 1-18.
22. Uzun A. Library and information science research in developing countries and Eastern European countries: a brief bibliometric perspective / A. Uzun // *International Information and Library Review*. – 2002. – 34(1). – P. 21-33.
23. Williams J.F. Leadership competencies and the importance of research methods and statistical analysis in decision making and research and publication: a study of citation patterns / J.F. Williams, M.D. Winston // *Library & Information Science Research*. – 2003. – 25. – P. 387-402.
24. Yontar A. Problems of library and information science research in Turkey: a content analysis of journal articles 1952-1994 / A. Yontar, M. Yalvac // *IFLA Journal*. – 2000. – 26(1). – P. 39-51.

Шевцова Ю.О.

Харьковская государственная академия культуры

ТЕМАТИЧЕСКОЕ СОДЕРЖАНИЕ БИБЛИОТЕКОВЕДЧЕСКОЙ ПЕРИОДИКИ ЕВРОПЕЙСКИХ СТРАН

Аннотация

В статье отражены результаты контент-анализа библиотечковедческих зарубежных журналов, которые индексируются в наукометрических БД Scopus и Web of Science. Определена тематика статей, опубликованных в 28 зарубежных журналах в 2015 году. Подытожено, что в библиотечковедческих журналах освещаются различные тематические направления, наиболее популярным среди которых является использование информации и социология информации.

Ключевые слова: библиотечковедческая периодика, контент-анализ, тематика библиотечковедческих зарубежных журналов, профессиональная коммуникация, наукометрические БД.

Shevtsova Y.O.

Kharkov State Academy of Culture

THE CONTENT ANALYSIS OF LIS JOURNALS OF THE EUROPEAN COUNTRIES

Summary

The paper presents the results of the content analysis of foreign LIS journals indexed in scientometric databases Scopus and Web of Science. The topics of the articles published in 28 foreign LIS journals in 2015 are determined. The fact of different thematic trends and the most popular topic, that is Information use and Sociology of information is summarized.

Keywords: LIS journals, content analysis, the subject of foreign LIS journals, professional communication, scientometric databases.